

Konieczne przyspieszenie procedur i ich większa przejrzystość

Adopcja – problemy i kierunki zmian

PAWEŁ ADAMOWICZ

Zasadniczym celem przysposobienia (adopcji) jest stworzenie stabilnego środowiska rodzinnego dla dziecka pozbawionego opieki biologicznych rodziców. To także szansa dla osób, które z różnych powodów nie mogą mieć własnych dzieci. Wieloetapowa procedura adopcyjna trwa średnio dwa lata. Problemem jest brak jednolitych dla całego kraju wymogów i kryteriów stosowanych w procesie przysposobienia, jak również mechanizmów zapobiegających korupcji w toku związanych z nią czynności. Stwierdzone przez NIK nieprawidłowości o charakterze proceduralnym oraz sygnały płynące z anonimowych ankiet przeprowadzanych wśród uczestników procesu adopcyjnego również potwierdzają niespójność systemu oraz wskazują na obszary wymagające poprawy. Sytuację może polepszyć realizacja 13 systemowych wniosków pokontrolnych, które sformułowała Izba. Niemal wszystkimi zajął się już Sejm w ramach projektowanych zmian ustawowych.

Wprowadzenie

Podstawowym środowiskiem, w którym żyje człowiek jest rodzina, a jej szczególną rolą jest wychowanie dzieci. Nie zawsze jednak, chociażby z powodów losowych lub niewydolności wychowawczych, rodzina naturalna jest w stanie właściwie pełnić powierzoną jej rolę. Dlatego tak ważnym społecznie problemem jest możliwość adopcji dziecka pozbawionego własnej rodziny. Każde przysposobienie przebiega jednak w indywidualny, często bardzo skomplikowany sposób. Jest to wielowymiarowy proces wymagający profesjonalnego przygotowania, ale także należytej empatii

ze strony pracowników ośrodków adopcyjnych wobec dzieci i rodziców, co jest zadaniem niezmiernie trudnym i w związku z tym należy docenić bardzo odpowiedzialną pracę wykonywaną przez osoby zatrudnione w tych placówkach.

W wyniku adopcji między przysposobionym dzieckiem i rodzicami tworzy się prawny stosunek pokrewieństwa. Nie utworzono jednak prawnej definicji adopcji, dlatego należy posiłkować się terminem przysposobienie, określonym w art. 121 § 1 ustawy z 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy¹. Zgodnie z tym przepisem, przez przysposobienie

¹ Dz.U. z 2017 r. poz. 682, ze zm.

powstaje między przysposabiającym a przysposobionym taki stosunek, jak między rodzicami a dziećmi. Słownikowe znaczenie określenia adopcja jest tożsame – to bowiem akt prawny polegający na uznaniu cudzego dziecka za własne². Jest to więc stosunek rodzicielski, w ramach którego powstają między przysposabiającym a przysposobionym wszelkie obowiązki i prawa właściwe dla naturalnego stosunku rodzicielskiego.

Pomimo, że co roku więcej rodziców czeka na dzieci, niż dzieci na rodziców, ciągle wiele nie znajduje domu. W większości są to dzieci niepełnosprawne, albo przeznaczone do adopcji razem z rodzeństwem, albo obciążone wyjątkowo trudną historią rodziców biologicznych. Najczęściej przysposabiane są dzieci najmłodsze, w wieku kilku miesięcy do roku. Do adopcji trafiają zwykle te, których rodzice zrzekli się praw rodzicielskich, bądź zostali ich pozbawieni przez sąd. Część dzieci, które przebywają w domach dziecka ma jednak nieuregulowaną sytuację prawną. Najbardziej pokrzywdzone są te porzucone przez nieznanymi rodziców oraz dzieci rodziców, którzy nie chcą zrezygnować całkowicie z praw rodzicielskich, mimo że od dawna się dzieckiem nie interesują.

W ostatnich latach zmniejsza się zarówno liczba krajowych, jak i (znacząco) zagranicznych przysposobień. W latach 2015–2018 liczba orzeczeń

w takich sprawach zmalała z 2946 do 2307, tj. o 21,7%. W tym samym okresie liczba adopcji międzynarodowych (głównie do Włoch i Stanów Zjednoczonych) zmniejszyła się z 326 w 2015 r. do 28 w 2018 r., tj. o 91,4%³.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (dział V – Postępowanie adopcyjne) reguluje procedurę adopcyjną. Obejmuje ona przede wszystkim działania wykonywane przez publiczne i niepubliczne ośrodki adopcyjne, dotyczące kwalifikowania dzieci do adopcji oraz doboru rodziców. Monitoring realizacji tych procedur należy do zadań marszałka województwa. Za organizowanie i finansowanie ośrodków – w ramach zadania zleconego z zakresu administracji rządowej – również odpowiada marszałek województwa, natomiast kontrolę sprawuje zarząd (dział VI ustawy – Zadania administracji publicznej w zakresie wspierania rodziny i systemie pieczy zastępczej).

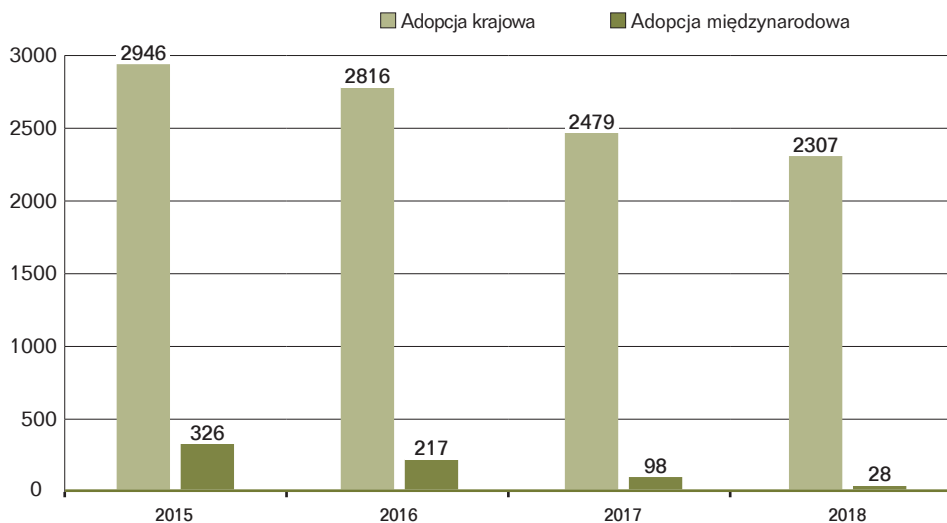
Publiczny ośrodek adopcyjny może działać zarówno jako samodzielna jednostka podlegająca marszałkowi województwa, jak również w strukturach Regionalnych Ośrodków Polityki Społecznej. Ośrodek może prowadzić także podmiot niepubliczny, któremu samorząd województwa zlecił realizację tego zadania. Po reformie przeprowadzonej w 2012 r. liczba ośrodków adopcyjnych zmalała o ponad 30%, obecnie funkcjonuje ich ok. 65, z czego 40% stanowią jednostki niepubliczne⁴. W poszczególnych

² Słownik języka polskiego PWN <www.sjp.pwn.pl>.

³ Szczegółowe dane są podawane przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (MRPiPS) <<https://www.gov.pl/web/rodzina/667informacje-statystyczne>>.

⁴ <<https://www.mpips.gov.pl/wsparcie-dla-rodzin-z-dziecmi/opieka-zastepcza-nad-dzieckiem/sprawozdania-z-realizacji-ustawy-o-wspieraniu-rodziny-i-systemie-pieczy-zastepczej/>>.

Rysunek 1. **Orzeczenia sądów rodzinnych w sprawach o przysposobienie w latach 2015–2018**

Źródło: Opracowanie własne NIK na podstawie wyników kontroli oraz danych ze strony MRPiPS.

województwach liczba ośrodków adopcyjnych znacznie się różni. Liderem jest śląskie, gdzie jest ich aż 10, jednak w niektórych województwach działa tylko jeden lub dwa. Wszystkie swoje zadania ośrodek adopcyjny wykonuje bezpłatnie.

W okresie objętym kontrolą wydatki z budżetu państwa na realizację zadań związanych z organizacją i prowadzeniem ośrodków adopcyjnych pozostawały na zbliżonym poziomie, tj. ok. 30 mln zł rocznie, natomiast przeciętny koszt ich funkcjonowania w przeliczeniu na jedno

adoptowane dziecko wynosił ponad 13 tys. zł⁵.

Okolo 95% nakładów na finansowanie ośrodków adopcyjnych pochodziło z budżetu państwa. Pozostałe źródła finansowania stanowiły środki własne samorządów województwa, darowizny, wpłaty organów założycielskich niepublicznych ośrodków i inne. W 2015 r. na działalność ośrodków adopcyjnych wydatkowano łącznie prawie 33 mln zł, w roku 2016 – 32 mln zł, a w pierwszym półroczu 2017 roku niemal 16 mln zł.

⁵ Dla porównania w 2015 r. średnie roczne koszty utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej wynosiły 12 106 zł (w rodzinie zastępczej spokrewnionej – 8424 zł, w niezawodowej – 11 628 zł, w zawodowej – 17 664 zł). Średnie roczne koszty utrzymania dziecka w rodzinnym domu dziecka wynosiły 18 569 zł, a średnie roczne koszty utrzymania dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej – 43 315 zł. Wyniki kontroli NIK pt.: *Działania powiatów w zakresie tworzenia i wsparcia rodzin zastępczych*, nr ewid. P/16/038.

Założenia metodyczne

Izba zbadała łącznie 23 podmioty na terenie siedmiu województw⁶, a zakres kontroli obejmował działalność przede wszystkim 15 publicznych i niepublicznych ośrodków adopcyjnych, tj. 23% placówek funkcjonujących w Polsce (w tym trzech placówek, które w okresie objętym kontrolą przeprowadzały wszystkie adopcje zagraniczne). Przeprowadzono ją w drugiej połowie 2017 roku z uwzględnieniem kryteriów legalności, gospodarności i rzetelności⁷.

Droga do przysposobienia prowadzi przez ośrodek adopcyjny. Należy jednak pamiętać, że funkcjonują one w złożonym systemie instytucjonalnym i w tej sytuacji – dążąc do uzyskania obiektywnych i kompleksowych wyników – kontrolerzy zbadali również realizację zadań wykonywanych przez urzędy marszałkowskie i Regionalne Ośrodki Polityki Społecznej, w strukturach których działały niektóre ze skontrolowanych ośrodków. Przeprowadzili także anonimowe badania ankietowe wśród osób, które korzystały z pomocy ośrodków adopcyjnych, w tym kandydatów na rodziców adopcyjnych oraz osób, które już adoptowały dzieci. Pozyskali również – dla uzupełnienia całości obrazu – dodatkowe informacje z urzędów marszałkowskich z terenu województw nieobjętych kontrolą i oczywiście z Ministerstwa Rodziny,

Pracy i Polityki Społecznej, jako organu centralnego, wyznaczonego zgodnie z art. 6 Konwencji o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego⁸. Sprawdzono też m.in. dane liczbowe dotyczące prowadzonej działalności ośrodków adopcyjnych i ich finansowania oraz funkcjonowanie systemu informacyjnego wspomagającego prowadzenie procedur adopcyjnych.

Głównym celem kontroli było zbadanie czy ośrodki adopcyjne prawidłowo i skutecznie realizują zadania związane z postępowaniem adopcyjnym. Ustalając stan faktyczny zbadano m.in. czy kwalifikowanie dzieci do adopcji oraz realizowane krajowe i zagraniczne procedury adopcyjne przebiegały zgodnie z wymogami prawa oraz jaki był poziom skuteczności tych działań. Kolejną kwestią było ustalenie, czy w ośrodkach adopcyjnych zapewniono prawidłowy i sprawny dobór osób przysposabiających dzieci. Na koniec NIK oceniła działania marszałków województw w zakresie prawidłowości zorganizowania i finansowania pracy ośrodków adopcyjnych, a ponadto zbadano, w jaki sposób zarząd województwa kontrolował ich działalność. Ustalenia kontroli umożliwiły też zaprezentowanie bardzo interesujących anonimowych wypowiedzi osób ankietowanych⁹ oraz pokazanie

⁶ Lubuskie, łódzkie, małopolskie, mazowieckie, podlaskie, wielkopolskie, zachodnio-pomorskie.

⁷ Artykuł został opracowany na podstawie informacji o wynikach kontroli: *Wykonywanie zadań przez ośrodki adopcyjne*, nr ew. 21/2018/P/17/044/KPS, Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny NIK, sierpień 2018 r.

⁸ Konwencja z 29.5.1993 o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego, Dz.U. z 2000 r. nr 39 poz. 448 oraz z 2002 nr 1 poz. 17.

⁹ Na potrzeby kontroli, wśród osób uczestniczących w procedurze adopcyjnej, przeprowadzone zostały anonimowe ankiety zrealizowane w trakcie czynności kontrolnych oraz ankiety internetowe. Łącznie wpłynęło 978 ankiet (555 w ramach czynności kontrolnych oraz 434 przez Internet). Ankietowane osoby odpowiadały na 15 pytań, które dotyczyły funkcjonowania systemu adopcyjnego.

przykładów dobrych praktyk w skontrolowanym obszarze.

Warto wspomnieć, że kontrola została przeprowadzona z własnej inicjatywy NIK, a tak szerokie ujęcie ocenianych przez Izbę obszarów wynikało również z braku kompleksowych badań, ekspertyz oraz analiz, pomimo dokonania w 2012 r. istotnych zmian przepisów dotyczących funkcjonowania systemu adopcyjnego w Polsce.

Wyniki kontroli NIK

Stan prawny i realizacja procedury

Odpowiadając na pytanie, jaka jest generalna ocena wynikająca z ustaleń kontroli, NIK stwierdziła, że w ośrodkach adopcyjnych – zarówno publicznych, jak i niepublicznych – realizacja zadań obejmujących krajowe i międzynarodowe postępowania adopcyjne przebiegała nie w pełni zgodnie z przepisami ustawowymi. W 11 z 15 skontrolowanych podmiotów ustalono różnego rodzaju nieprawidłowości, zarówno w kwalifikowaniu dzieci do adopcji, jak i doborze rodziców. Choć ich skala nie była duża, jednak w indywidualnych przypadkach, w tak szczególnie delikatnej sferze, mogły mieć wpływ na przebieg procesu adopcji.

Badania NIK ujawniły nieprawidłowości dotyczące: nieprzeprowadzenia kwalifikacji dzieci do przysposobienia,

niedochowania terminu kwalifikacji, dokonania kwalifikacji pomimo braku wymaganych opinii oraz niepodjęcia działań w celu znalezienia wspólnej rodziny, np. dla trójki rodzeństwa. Na etapie kwalifikacji rodziców kontrolerzy NIK ustalili, że w jednej sprawie udostępniono kandydatom do przysposobienia informację o dziecku przed jego kwalifikacją, w czterech sprawach udostępniono kandydatom na rodziców adopcyjnych informację o dziecku z nieuregulowaną sytuacją prawną, a także umożliwiono im wzajemny kontakt. W jednym przypadku przekazano informację o dziecku i umożliwiono z nim kontakt kandydatom, którzy nie posiadali pozytywnej opinii kwalifikacyjnej¹⁰.

Kandydaci na rodziców adopcyjnych mają możliwość wyboru ośrodka adopcyjnego. Wyniki naszych badań wykazały, że w okresie objętym kontrolą średni czas trwania całego procesu adopcyjnego, od momentu zarejestrowania kandydata na rodzica do orzeczenia przez sąd rodzinny adopcji dziecka, wynosił 2 lata. W skontrolowanych ośrodkach adopcyjnych (według stanu na 30 czerwca 2017 r.) było zatrudnionych łącznie 150 pracowników, spośród których 120 (tj. 80%) zajmowało się prowadzeniem procedur przysposobienia, w tym także przygotowaniem osób zgłaszających gotowość

¹⁰ Badając wydatkowanie NIK stwierdziła, że skontrolowane ośrodki zgodnie z przeznaczeniem wykorzystywały otrzymane środki budżetowe. W działalności jednego ośrodka publicznego kontrola NIK ustaliła jednak dokonywanie wydatków w wysokościach przekraczających plan finansowy oraz przejściowe pokrywanie wydatków związanych z realizacją zadań zleconych (na funkcjonowanie ośrodka) środkami pochodzącymi z budżetu samorządu województwa. Również w jednej placówce (niepublicznej) stwierdzono nieprawidłowość polegającą na nieprzeprowadzeniu ewidencji księgowo-finansowej dla ośrodka adopcyjnego w sposób zapewniający właściwe rozliczenie umowy dotacyjnej, a w następstwie działań kontrolnych NIK wdrożony został w tej instytucji program do obsługi ewidencji finansowo-księgowej zapewniający należyte rozliczenie dotacji.

do przysposobienia dziecka¹¹. Liczba zatrudnionych pracowników w ośrodkach kształtowała się od 6 do 17 osób, natomiast procedurą przysposobienia zajmowało się od 5 do 15 osób. Wszyscy pracownicy ośrodków posiadali wykształcenie i doświadczenie odpowiadające formalnym wymogom ustawowym. W okresie objętym kontrolą umożliwiono im podnoszenie kwalifikacji zawodowych. Kierownicy skontrolowanych przez NIK ośrodków wskazywali na trudności związane z zatrudnianiem pracowników o wymaganych kwalifikacjach, co wynikało z ograniczeń finansowych, natomiast w ośrodkach niepublicznych problemem było również to, że realizowały swoje zadania na podstawie umów zawieranych tylko na czas określony (5 lat).

Istniejące ramy prawne NIK oceniła za niewystarczające dla zapewnienia spójnego funkcjonowania krajowego systemu adopcyjnego. Adopcja, z mocy ustawy o wspieraniu rodziny, stanowi zadanie administracji rządowej, realizacja którego jest zlecana samorządowi. Jest finansowane ze środków budżetu państwa, gdy tymczasem w skali kraju brakuje standaryzacji działań – nie określono jednolitych wymogów jakościowych ani kryteriów wykonywania zadań, co powoduje, że praktyka adopcyjna znacząco różni się w poszczególnych ośrodkach. Zgodnie z art. 161 ust. 2 ustawy o wspieraniu rodziny ośrodek

adopcyjny przetwarza następujące informacje, stanowiące zamknięty katalog, dotyczące kandydatów do przysposobienia dziecka: imię i nazwisko; obywatelstwo; adres miejsca zamieszkania; stan cywilny; wykształcenie; zawód; miejsce pracy; warunki mieszkaniowe; źródła dochodu; dane o stanie zdrowia niezbędne do stwierdzenia, że osoba może sprawować właściwą opiekę nad dzieckiem, wynikające z zaświadczenia lekarskiego o stanie zdrowia wystawionego przez lekarza podstawowej opieki zdrowotnej oraz informację o niekaralności z Krajowego Rejestru Karnego. Na przykład część ośrodków adopcyjnych żądało zaświadczeń o stanie zdrowia wykraczających poza przepisowe wymogi, m.in. od lekarzy psychiatrów, ginekologów, alergologów oraz zaświadczeń uzyskanych z terapii uzależnień, a także orzeczeń o niepełnosprawności. W kilku ośrodkach kandydaci na rodziców musieli przedstawić dane pochodzące z wyroków rozwodowych (w przypadku drugiego małżeństwa). W katolickich ośrodkach gromadzono także dane dotyczące kandydatów na rodziców adopcyjnych pochodzące z opinii parafii i świadectwa ślubu kościelnego, co uzasadniano katolickim charakterem tych placówek, natomiast w trzech innych wprowadzono dodatkowo kryteria określające preferowany wiek kandydatów starających się o adopcję dziecka i liczbę lat różnicy pomiędzy nim a przyszłym jego

¹¹ W okresie objętym kontrolą pracownicy wszystkich skontrolowanych ośrodków adopcyjnych udzielili 36 305 porad, z tego 31 450 kandydatom na rodziców adopcyjnych, 4399 – funkcjonującym już rodzinom adopcyjnym oraz 456 porad kobietom w ciąży oraz pacjentkom oddziałów ginekologiczno-położniczych, które sygnalizowały zamiar pozostawienia dziecka bezpośrednio po urodzeniu. Rocznie jeden pracownik merytoryczny udzielił więc średnio ponad 120 porad.

rodzicem. W polskim systemie adopcyjnym nie funkcjonują więc jednolite zasady kojarzenia dzieci z kandydatami na rodziców, co w znacznym stopniu utrudnia działania potencjalnym rodzicom. Odnosząc się do kwestii tej niespójności zwracają oni uwagę, że w niektórych ośrodkach brany jest pod uwagę staż małżeński, a w innych nie ma to znaczenia. Różnie jest także traktowana adopcja przez osoby samotne. Należy też wspomnieć, że za ledwie w części skontrolowanych ośrodków prowadzono monitoring losów przysposobionych dzieci, jednak pamiętajmy, że obowiązek prowadzenia tego typu działań nie wynika z przepisów prawa i dlatego może stanowić jedynie przykład stosowania dobrych praktyk.

Jednym z problemów funkcjonowania ośrodków adopcyjnych były trudności we współpracy z sądami rodzinnymi, przede wszystkim związane z niedostatecznym przepływem informacji. Sądy nie informowały ośrodków o prawomocnych orzeczeniach o przysposobieniu dziecka¹² (w tym m.in. o dacie uprawomocnienia się przysposobienia), pomimo że to za pośrednictwem ośrodka kandydaci na rodziców adopcyjnych składają do sądu wnioski o przysposobienie. Dyrektorzy ośrodków wielokrotnie wskazywali, że wobec braku wymogu ustawowego przesyłania przez sądy informacji w tym zakresie, ośrodki uzyskują informacje o prawomocnych postanowieniach sądów o przysposobieniu dzieci od wnioskodawców i opiekunów prawnych.

Przepisy nie określają czasu oczekiwania kandydatów do przysposobienia na rozpoczęcie szkolenia od momentu zgłoszenia do ośrodka. W skontrolowanych ośrodkach było to średnio 221 dni, co zdaniem ankietowanych przez NIK jest bardzo długim okresem, wymagającym skrócenia. Zgłaszali oni także potrzebę ujednoczenia szkoleń oraz wzajemnego uznawania świadectw z ich ukończenia przez różne ośrodki adopcyjne. Ankietowani skarżyli się, że w kilku ośrodkach szkolenia odbywały się wyłącznie w niedogodnym czasie, czyli w godzinach pracy. Okres oczekiwania kandydatów do przysposobienia na informację o dziecku był w skontrolowanych placówkach bardzo zróżnicowany – uzależniony, z jednej strony, od wymagań kandydatów względem dziecka, a z drugiej od liczby dzieci zgłaszanych do ośrodka. Wyniki kontroli nie wykazały opieszałości ze strony pracowników ośrodków, jednakże ankietowani przez NIK kandydaci na rodziców adopcyjnych wskazywali na uciążliwość związaną z długim oczekiwaniem na jakąkolwiek informację oraz brakiem w tym czasie kontaktu ze strony ośrodka (w przypadkach niektórych osób było to kilka lat oczekiwania bez żadnej informacji).

W latach 2015–2017 (I półrocze) skontrolowane ośrodki nieodpłatnie przeszkoliły ogółem 2309 kandydatów na rodziców. Szkolenia odbywały się na podstawie programów zatwierdzonych przez Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Ich zakres tematyczny był zgodny z regulacjami

¹² Także o przysposobieniu wewnątrzrodzinnym.

prawnymi i obejmował m.in. zagadnienia dotyczące poszczególnych etapów rozwoju dziecka, w zależności od jego wieku i kształtowania więzi pomiędzy nim a rodzicem adopcyjnym. Przykład dobrej praktyki może stanowić zorganizowanie w Katolickim Ośrodku Adopcyjnym w Warszawie, poza obowiązkowymi zagadnieniami, warsztatów pt. „Spotkanie w kręgu” z udziałem zaproszonej rodziny adopcyjnej, która dzieliła się z kandydatami na rodziców historią własnej drogi do przysposobienia, w tym motywacją do adopcji dziecka. We wszystkich skontrolowanych ośrodkach liczba godzin szkolenia była zgodna z wymogami, tj. wynosiła nie mniej niż 35 godzin dydaktycznych. Ankietowani rodzice zwracali jednak uwagę na potrzebę uzupełnienia tematyki szkoleń, m.in. o zagadnienia dotyczące zaburzeń, które mogą występować u adoptowanych dzieci, problematykę wychowawczą, jak również zajęcia praktyczne i spotkania z rodzicami wychowującymi adoptowane dzieci. Sygnalizowali także potrzebę ujednoczenia szkoleń oraz wzajemnego uznawania przez różne ośrodki świadectw z ich ukończenia.

Lokalny system instytucji adopcyjnych

Przechodząc do oceny organizacji lokalnego systemu instytucji zaangażowanych w realizację procesu adopcyjnego należy na wstępie uznać, że samorządy skontrolowanych województw w sposób zgodny z przepisami wywiązały się z obowiązku ustanowienia na swoim terenie ośrodków

adopcyjnych. W trzech województwach nie funkcjonował jednak prawidłowo system monitorowania pracy tych ośrodków¹³. Monitoring ich działalności obejmował analizę półrocznych sprawozdań rzeczowo-finansowych przekazywanych do wojewody oraz finansową realizowaną przez częstkowe i roczne sprawozdania z realizacji budżetu ośrodków niepublicznych. Wszystkie zbadane przez NIK ośrodki adopcyjne, w okresie objętym badaniem były kontrolowane przez służby samorządowe oraz wojewodów. Ich wyniki wykazały głównie naruszenie terminowości procedur związanych z kwalifikacją dzieci do adopcji oraz doboru rodziców. Stwierdzono również błędy w danych liczbowych w sprawozdawczości dotyczącej działalności ośrodków adopcyjnych, co tłumaczono brakiem szczegółowych wytycznych w tym zakresie. Z ustaleń kontroli NIK wynika, że skontrolowane jednostki w większości zrealizowały zalecenia kontrolne.

Należy jednak zaznaczyć, że istniejące rozwiązania w zakresie nadzoru i kontroli ograniczają niestety możliwość podejmowania czynności *ex-ante*, tj. w trakcie przebiegu procesów kwalifikacji i doboru dzieci i rodzin. Z całym naciskiem trzeba jednak podkreślić, że nie da się cofnąć przysposobienia dziecka, nawet w przypadku wystąpienia poważnych nieprawidłowości w prowadzeniu danej sprawy przez ośrodek i z tego względu efektywność kontroli prowadzonych *ex-post* przez wymienione instytucje jest ograniczona.

¹³ Województwo lubuskie, wielkopolskie, zachodniopomorskie.

Bariery i zagrożenia w systemie adopcji dzieci

W skontrolowanych ośrodkach prawie wszystkie dzieci, tj. 98% z 1770 zakwalifikowanych do adopcji znalazły nowych rodziców, jednak wysoka skuteczność działań ośrodków może wynikać przede wszystkim z tego, że liczba potencjalnych rodziców znacznie przewyższa liczbę dzieci z uregulowaną sytuacją prawną, umożliwiającą skierowanie ich do adopcji.

Osoby starające się o adopcję jako główną przyczynę przewlekłości tego procesu wymieniły właśnie małą liczbę dzieci o uregulowanej sytuacji prawnej (26% z 922 udzielonych odpowiedzi osób ankietowanych przez NIK¹⁴). Zdaniem kandydatów na rodziców zbyt długo trwa regulowanie stanu prawnego dzieci. Z tego powodu rodziny adopcyjne czekają coraz dłużej, a dzieci mają coraz mniejsze szanse na znalezienie nowych rodziców. Należy jednak mieć na uwadze, że wina nie leży wcale po stronie sądów rodzinnych, jak wynika z powszechnego przekonania, ponieważ skierowane do nich sprawy opiekuńcze są rozpatrywane dość sprawnie. Połowa postępowań w sprawach opiekuńczych jest rozpatrywana w terminie do trzech miesięcy, a ponad 80% spraw do pół roku. Sedno zagadnienia stanowi zbyt długi okres przebywania dzieci z nieuregulowaną sytuacją prawną w domach dziecka i rodzinach zastępczych. Problem stanowi tu przede wszystkim niewystarczające działania powiatów na rzecz wychodzenia dzieci z pieczy zastępczej. W 2016 r.

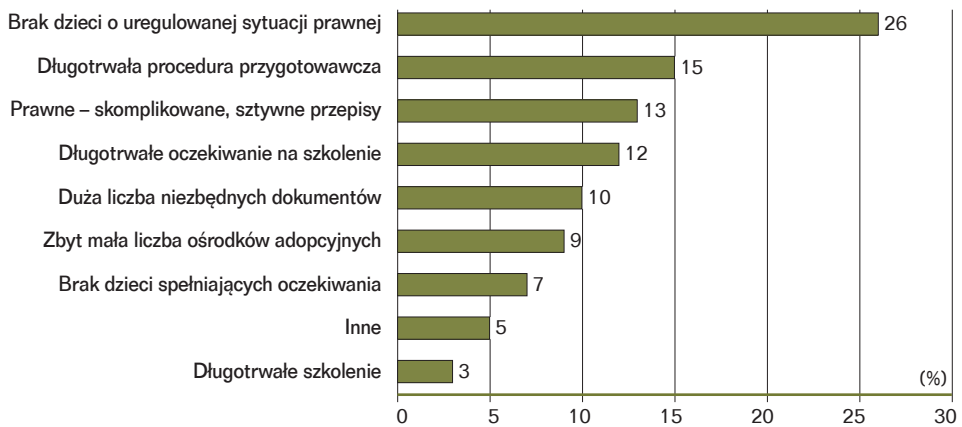
opuściło ją tylko 22% dzieci, z tego największa grupa (prawie 30%) z powodu osiągnięcia pełnoletności.

W dalszej kolejności ankietowani przez NIK uczestnicy procesów adopcyjnych jako utrudnienie podawali długotrwałą procedurę przygotowawczą (15%), złożone przepisy prawne (13%) oraz długotrwałe oczekiwanie na szkolenie (12%). Pozostałe elementy utrudniające realizację adopcji dotyczyły dużej liczby niezbędnych dokumentów, zbyt małej ośrodków oraz braku dzieci spełniających oczekiwania, co ilustruje rysunek 2, s. 80.

Niewątpliwym utrudnieniem dla prawidłowego i sprawnego funkcjonowania instytucji zaangażowanych w proces przysposobienia dzieci jest brak ogólnopolskiego systemu teleinformatycznego do obsługi procedur adopcyjnych. Powinien on zarówno w skali kraju, jak i na poziomie ośrodka adopcyjnego, umożliwiać m.in. prowadzenie procedur przysposobienia dzieci, rejestru kandydatów do przysposobienia oraz rejestru zgłoszonych, zakwalifikowanych i przysposobionych dzieci, a także wymianę informacji w tym zakresie między jednostkami systemu adopcyjnego. Obecnie sytuacja jest jednak taka, że dane dotyczące adopcji są wprowadzane do różnych indywidualnie prowadzonych w ośrodkach adopcyjnych rejestrów, co powoduje wiele błędów dodatkowo utrudniających m.in. monitoring i ewaluację czynności podmiotów działających na rzecz adopcji. Prowadziło to do sytuacji, że przyszli rodzice mogli

¹⁴ Pytanie brzmiało: *Proszę wskazać trzy najważniejsze bariery/problemy jakie występują w procesie adopcyjnym.* W ankiecie wzięło udział 978 osób a odpowiedzi udzieliły 922 osoby.

Rysunek 2. Wskazane przez ankietowanych bariery w procesie adopcyjnym

Źródło: Opracowanie własne NIK na podstawie wyników kontroli.

starać się o adopcję równocześnie w kilku ośrodkach. Warto wspomnieć, że w 2015 r. w ramach przygotowań do wdrożenia tego systemu (o nazwie Centralna Aplikacja Statystyczna) skontrolowane ośrodki – wykonując swoje obowiązki – zgłosiły do GIODO zbiory danych osobowych, zakupiły sprzęt i oprogramowanie komputerowe oraz przeszkoliły pracowników. Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej rozpoczęło więc co prawda działania w kierunku uruchomienia systemu, jednak do tej pory nie został on wdrożony.

I kolejna bardzo istotna kwestia. Realizacja procedur adopcyjnych z uwagi na swój charakter – działalność na styku interesu prywatnego i publicznego oraz znacząco mniejsza liczba dzieci, szczególnie zdrowych i jak najmłodszych, niż oczekujących na nie rodzin – stanowi obszar potencjalnie zagrożony korupcją. Po pierwsze, należy zwrócić uwagę na nadmiar kompetencji

pracowników ośrodków. Zgodnie z art. 154 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej „prowadzenie procedur przysposobienia oraz przygotowanie osób zgłaszających gotowość do przysposobienia dziecka (...), stanowi wyłączną kompetencję ośrodka adopcyjnego”. W przypadku adopcji krajowej ośrodki adopcyjne podejmują autonomiczne decyzje dotyczące ocen kwalifikacyjnych kandydatów do przysposobienia dziecka i doboru rodziców. Wprawdzie we wszystkich skontrolowanych przez NIK ośrodkach adopcyjnych opinie dotyczące kwalifikacji rodziców były wydawane zespołowo, to jednak w komisjach zasiadali wyłącznie pracownicy danego ośrodka. Warto pamiętać, że ośrodki adopcyjne są małymi podmiotami, zatrudniającymi niewiele osób (w skontrolowanych jednostkach zatrudnionych było od 5 do 15 pracowników merytorycznych). W takich warunkach, z uwagi na szczupłość personelu, możliwe

są sytuacje, w których te same osoby biorą udział w przygotowaniu oceny kwalifikacji przyszłych rodziców adopcyjnych, a następnie w podjęciu finalnej decyzji. Z racji podległości służbowej pracownicy ci są podporządkowani kierownikom ośrodków, którzy jednocześnie pełnią funkcję przewodniczących komisji.

Innym zagrożeniem w systemie adopcyjnym jest brak jednoznacznie przyjętych, jasnych i przejrzystych zasad postępowania, kryteriów i trybu załatwiania spraw – swoista dowolność postępowania. W przypadku procesów adopcyjnych przepisy prawne – ustawa o wspieraniu rodziny oraz akty wykonawcze, jak również Kodeks rodzinny i opiekuńczy – określają jedynie formalne wymogi dotyczące terminów prowadzenia działań i ich dokumentowania. Ogólne wytyczne zostały określone w art. 155 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny: „Ośrodek adopcyjny w realizacji swoich zadań kieruje się dobrem dziecka i poszanowaniem jego praw”; w art. 156 ust. 1 pkt 2: „dobór rodziny przysposabiającej właściwej ze względu na potrzeby dziecka”, jak również w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym, art. 114¹ § 1: „Przysposobić może osoba mająca pełną zdolność do czynności prawnych, jeżeli jej kwalifikacje osobiste uzasadniają przekonanie, że będzie należycie wywiązywała się z obowiązków przysposabiającego oraz posiada opinię kwalifikacyjną i świadectwo ukończenia szkolenia organizowanego przez ośrodek adopcyjny, o którym mowa w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, chyba że obowiązek ten jej nie dotyczy” oraz § 2: „Między przysposabiającym a przysposobionym powinna istnieć odpowiednia różnica wieku”. Z związku

z tym decyzje pracowników ośrodków adopcyjnych obciążone są znaczną uznaniowością, na poszczególnych etapach pracy z rodziną oraz doboru rodziców dla dziecka lub gdy wprowadzają pozaustawowe kryteria, np. dotyczące stażu małżeńskiego czy wieku.

Adopcja, z mocy ustawy o wspieraniu rodziny, stanowi zadanie administracji rządowej, którego realizacja jest zlecana samorządowi i finansowana ze środków budżetu państwa. Tymczasem, jak wskazują przytoczone wyżej przepisy, nie określono jednolitych wymogów jakościowych oraz kryteriów wykonywania zadań, co powoduje, że praktyka adopcyjna znacząco różni się w poszczególnych ośrodkach i województwach. Ośrodki ustalają własne zasady, czasem wykraczające poza uregulowania ustawowe, np. dotyczące dokumentacji, której wymaga się od kandydatów, uznawalności szkoleń, kryteriów kwalifikacyjnych. Dodatkowo brakuje jednolitych zasad kojarzenia dzieci z kandydatami na rodziców, a także procedur odwoławczych w przypadku niekorzystnych rozstrzygnięć podejmowanych przez ośrodki.

Kolejnym problemem jest brak przejrzystości w działaniu ośrodków. Możliwości korzystania z niektórych uprawnień i dostęp do nich nie są w należyty sposób komunikowane potencjalnym kandydatom na rodziców adopcyjnych. Wprawdzie prowadzenie procedur adopcyjnych wymaga zapewnienia odpowiedniej poufności, jednak jak wykazała kontrola, brakuje łatwego dostępu nawet do ogólnych informacji dotyczących działalności ośrodków, np.: liczby kandydatów do przysposobienia dziecka, którzy oczekują na adopcję w danym ośrodku, liczby przeprowadzonych adopcji

w poprzednich latach, aktualnej liczby zgłoszonych do ośrodka dzieci, itp. Brakuje również zasad wglądu kandydatów na rodziców adopcyjnych do dokumentacji prowadzonej przez ośrodek.

Kontrola NIK ujawniła również niewystarczającą skuteczność działań nadzorczych właściwych organów. Jedynie niewielka część decyzji poddawana jest bieżącej kontroli, co powoduje, że utrudnione jest ujawnianie decyzji wadliwych, niekorzystnych dla interesu publicznego. W obowiązujących dokumentach strategicznych skontrolowane przez NIK zarządy województw nie identyfikowały problemu korupcji jako istotnej bariery w prowadzeniu procedur adopcji. Jak już wspomniano w tym artykule, działalność ośrodków adopcyjnych jest okresowo kontrolowana przez różne podmioty – służby wojewodów, marszałków czy regionalnych centrów polityki społecznej. Częstotliwość tych kontroli była zróżnicowana – od trzech (Ośrodek Adopcyjny w Gorzowie) do siedmiu (Ośrodek Adopcyjny „Dzieło Pomocy Dzieciom” w Krakowie). Na niewystarczającą skuteczność działań kontrolnych wskazuje to, że choć wszystkie 15 skontrolowanych przez NIK ośrodków było poddanych kontroli zewnętrznej, to aż w 11 z nich NIK stwierdziła nieprawidłowości zarówno w kwalifikowaniu dzieci do adopcji krajowej, jak i doborze rodziców. W przypadku procesów adopcyjnych efektywność kontroli prowadzonych *ex-post* jest i tak ograniczona z uwagi na nieodwracalność procesu przysposobienia dziecka i stąd niezbędne jest wprowadzenie elementów nadzoru i kontroli w jego trakcie (*ex-ante*). W tym miejscu warto przytoczyć

jedną z wypowiedzi uczestnika procesu adopcyjnego ankietowanego przez NIK – „...poczucie, że nad ośrodkami nie ma żadnej kontroli – pracownicy często zachowują się jak wyrocznie. Kandydaci na rodziców są zdani tylko na pracowników danego ośrodka i jeśli dzieje się coś, z czym kandydat się nie zgadza, nie ma się do kogo odwołać”.

Większość ankietowanych przez NIK osób stwierdziła, że nie zetknęła się z problemem korupcji podczas realizacji procedur adopcyjnych. Niektóre osoby zwracały jednak uwagę na specyfikę pracy oraz niejasne – w ich opinii – sytuacje, np. „...słyszeliśmy o tym, natomiast teoretycznie nas to ominęło, pomijając kwestię, że faktycznie długo (do czterech lat) czekaliśmy na dziecko i dostaliśmy je niejako ‚przy padkiem’. Mam podejrzenie, że łapówka mocno by przyspieszyła proces, choć nie dano mi odczuć, że ktoś jej oczekuje”. W jednej ze skontrolowanych przez NIK jednostek problem ten uwidocznił się w następujący sposób: do Marszałka Województwa Łódzkiego wpłynęło anonimowe pismo, w którym wskazano nieprawidłowości w działaniu osoby zatrudnionej w Regionalnym Ośrodku Adopcyjnym (ROA), polegające na „czerpaniu profitów z różnych adopcji”. Pismo zostało przekazane dyrektorowi ośrodka celem ewentualnego wykorzystania. Dyrektor tej placówki przeprowadziła ze wskazaną osobą rozmowę, w trakcie której w szczególności zwróciła m.in. uwagę na konieczność zachowania transparentności przy podejmowaniu decyzji i potrzebę ich szczegółowego wyjaśniania, zwłaszcza w przypadku decyzji niezgodnych z oczekiwaniami kandydatów na rodziców adopcyjnych.

Bezpośrednie doświadczenia związane z korupcją wskazało 5% spośród ankietowanych przez NIK osób biorących udział w procedurach adopcyjnych (48 z 938 osób, które udzieliły odpowiedzi¹⁵). W tej grupie 20 osób stwierdziło, że spotkało się z sytuacjami, które mogą wskazywać na możliwość wystąpienia korupcji, a cztery oceniły działania ośrodka jako sugestię propozycji korupcyjnej. Pozostałe 24 osoby przyznały, że z problemem korupcji nie spotkały się bezpośrednio, lecz znane im są osoby, które otrzymały propozycje korupcyjne. Oto charakterystyczne wypowiedzi: „...jestem rodzicem zawodowym zastępczym. Otrzymaliśmy propozycję finansową w zamian za pomoc w uzyskaniu prawa do naszego podopiecznego”. W innym przypadku osoby ankietowane wskazały: „...w pierwszym ośrodku, w którym przerwaliśmy procedurę: sugestia ‚szybszego procesu sądowego’ jeśli zdecydujemy się na załatwienie formalności z pomocą prawnika pracującego w ośrodku – oczywiście płatne. Nacisk na składanie ‚darowizn’ w celu lepszego funkcjonowania ośrodka. Te sytuacje zaważyły na decyzji o zmianie ośrodka na inny”.

Należy pamiętać, że NIK nie posiada wystarczających uprawnień do bezpośredniego wykrywania przypadków korupcji. W trakcie kontroli analizowano jednak

możliwość występowania mechanizmów, które potencjalnie mogą sprzyjać takim zachowaniom w procesie adopcji, a uzyskane wyniki badań posłużyły do sformułowania rekomendacji pokontrolnych.

Kierunki zmian

Jednym z głównych założeń kontroli NIK było to, aby jej rezultaty mogły stanowić wstęp do pogłębionych analiz mających na celu całościową ocenę obecnego systemu adopcyjnego oraz wdrożenia zmian optymalizujących jego funkcjonowanie. Mając na celu zwiększenie przejrzystości działań ośrodków NIK skierowała liczne wnioski do Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Przede wszystkim postulowano podjęcie prac zmierzających do określenia, we współpracy z Rzecznikiem Praw Dziecka, standardów prowadzenia procesów adopcyjnych, zapewniających jednolitość zasad, kryteriów, terminów i działań ośrodków adopcyjnych¹⁶.

Mając na uwadze zdiagnozowane zagrożenia, NIK rekomendowała również Ministrowi Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej przeprowadzenie – wspólnie z Centralnym Biurem Antykorupcyjnym – analizy rozwiązań prawnych i organizacyjnych mających na celu wyeliminowanie mechanizmów sprzyjających korupcji

¹⁵ Pytanie: Czy spotkali się Państwo z problemem korupcji? W ankiecie wzięło udział 978 osób a odpowiedzi udzieliło 938 osób.

¹⁶ W 2016 r. Rzecznik Praw Dziecka zaproponował rozwiązania, których celem jest uporządkowanie całej procedury prowadzącej do przysposobienia dziecka – opracował Standardy realizacji zadań ośrodków adopcyjnych. Wskazał m.in. jak powinna wyglądać np. ścieżka kwalifikacji dziecka do adopcji, poszukiwania rodziców, ich pierwszych wspólnych kontaktów, pomocy ośrodka w przygotowaniu dokumentów do sądu oraz jakie wsparcie należy się rodzinie po zakończeniu formalności. Rzecznik opracował także wzory rejestrów i regulaminów, informacji dla kandydatów na rodziców adopcyjnych oraz oświadczeń składanych przez osoby chcące przysposobić dziecko.

w funkcjonowaniu ośrodków adopcyjnych oraz wprowadzenie niezbędnych zmian prawnych lub organizacyjnych.

Jednocześnie NIK wnioskuje o uruchomienie ogólnopolskiego systemu teleinformatycznego do obsługi procedur adopcyjnych oraz przeprowadzenie przez Ministra ewaluacji, obejmującej kompleksową analizę systemu adopcyjnego, stanowiącej podstawę do udoskonalenia i podnoszenia efektywności wprowadzonych rozwiązań z punktu widzenia założonych w ustawie celów, związanych w szczególności z dobrem dziecka i rodzin.

Najwyższa Izba Kontroli rekomendowała również, aby Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wypracowało rozwiązania skutkujące nowelizacją przepisów ustawy o wspieraniu rodziny, dotyczące procedur adopcyjnych z uwzględnieniem:

- wprowadzenia jednolitych standardów pracy ośrodków adopcyjnych;
- obowiązkowego uczestnictwa pracowników urzędów marszałkowskich w posiedzeniach komisji w ośrodkach adopcyjnych dotyczących kwalifikacji dziecka do przysposobienia, kandydatów na rodziców adopcyjnych oraz doboru rodziny dla dziecka;
- wprowadzenia obowiązku wydawania pisemnych opinii kwalifikacyjnych dla kandydatów na rodziców adopcyjnych, a w wypadku opinii negatywnej – obowiązku jej uzasadnienia;
- określenia drogi odwoławczej od niekorzystnych rozstrzygnięć podejmowanych przez ośrodki adopcyjne wobec kandydatów na rodziców;
- uregulowania uznawalności świadectw ze szkoleń dla rodziców adopcyjnych

oraz opinii kwalifikacyjnych wydawanych przez różne ośrodki adopcyjne;

- wprowadzenia obowiązku podawania do publicznej wiadomości danych dotyczących pracy ośrodków adopcyjnych.

Dodatkowo NIK wnioskuje do Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz Ministra Sprawiedliwości o podjęcie działań mających na celu zobowiązanie sądów rodzinnych do przysyłania ośrodkom adopcyjnym prawomocnych postanowień o przysposobieniu dziecka, rozwiązaniu przysposobienia lub podjęciu innego środka prawnego w trybie postępowania sądowego w zakresie przysposobienia.

Kierując rekomendacje do wojewodów i marszałków województw Izba postulowała, aby w ramach przysługujących im uprawnień zintensyfikowali działania kontrolne i nadzorcze w celu wyeliminowania nieprawidłowości w działalności ośrodków adopcyjnych, związanych z naruszeniem terminowości procedur dotyczących kwalifikowania dzieci do adopcji oraz doboru rodziców. Wnioski dotyczące działalności ośrodków adopcyjnych koncentrowały się na konieczności dostosowania zarówno godzin pracy, jak i prowadzenia szkoleń do potrzeb kandydatów na rodziców adopcyjnych.

Podsumowując wyniki kontroli „Wykonywanie zadań przez ośrodki adopcyjne” należy odnieść się do jej efektów. Jeśli przyjmiemy, że miarą dobrze przeprowadzonej kontroli jest liczba sformułowanych i wdrażanych systemowych wniosków pokontrolnych, to można śmiało uznać, że zasługuje ona na taką ocenę. W jej efekcie prawie wszystkimi z 13 rekomendacji NIK zajęł się już Sejm RP w ramach zmian w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie

pieczy zastępczej¹⁷. Projekt tych zmian opracowało Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, po przyjęciu przez Radę Ministrów w listopadzie 2018 r. skierowano go do Sejmu¹⁸. Wśród znowelizowanych przepisów można wskazać m.in. nadanie ministrowi właściwemu do spraw rodziny uprawnienia do opracowania i wydania standardów dotyczących organizacji i prowadzenia ośrodków adopcyjnych, jak również rozszerzenie uprawnień w zakresie organizacji ośrodków adopcyjnych. Zgodnie z proponowanym brzmieniem ustawy, minister właściwy do spraw rodziny może wystąpić do samorządu województwa o utworzenie ośrodka adopcyjnego, zlecenie realizacji zadania prowadzenia ośrodka adopcyjnego lub likwidację ośrodka, czy też rozwiązanie umowy, na podstawie której marszałek zlecił realizację zadania. Samorząd województwa jest wówczas takim wystąpieniem związany. Dodatkowo, utworzenie ośrodka adopcyjnego, zlecenie realizacji zadania lub likwidacja ośrodka adopcyjnego przez marszałka województwa będzie także wymagało zgody ministra właściwego do spraw rodziny. Podobnie jak rozwiązanie przez marszałka województwa umowy, na podstawie której zlecił on takie zadanie. Zmiany te mają na celu przede wszystkim zapewnienie odpowiedniej struktury (liczby) ośrodków adopcyjnych w poszczególnych województwach.

W znowelizowanych przepisach nadano na ośrodek adopcyjny konieczność przeprowadzenia wstępnej oceny kandydata do przysposobienia oraz umożliwienia mu udziału w szkoleniu w terminie nie dłuższym niż 3 miesiące od momentu zgłoszenia się przez niego do ośrodka adopcyjnego. Projekt zakłada również wprowadzenie obowiązku wydawania wstępnej oceny o kandydatach do przysposobienia dziecka oraz opinii kwalifikacyjnej w formie papierowej lub elektronicznej, a w sytuacji, gdy są one negatywne, powinny dodatkowo zawierać szczegółowe uzasadnienie przyczyn, ewentualne wskazanie obszarów wymagających poprawy, z jednoczesnym pouczeniem strony o przysługującym jej prawie złożenia skargi.

Kolejnym nowym elementem wzmacniającym transparentność procedury adopcyjnej jest wprowadzenie obligatoryjnego udziału przedstawiciela marszałka województwa w kwalifikowaniu dziecka do przysposobienia, w dokonywaniu wstępnej oceny kandydata do przysposobienia dziecka oraz przy wydawaniu opinii o kandydacie do przysposobienia dziecka. Dodatkowo w czynnościach tych mógłby brać udział wyznaczony przez wojewodę pracownik urzędu wojewódzkiego. Zmiany ustawowe zakładają konieczność dostosowania godzin pracy ośrodka adopcyjnego do potrzeb osób korzystających z jego usług – mowa tu o godzinach

¹⁷ Ustawa z 9.6.2011 o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, Dz.U. z 2018 r. poz. 998, ze zm.

¹⁸ Projekt ustawy o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw koncentruje się na rozwiązaniach dotyczących wspierania rodzin, odformalizowania procesu pieczy zastępczej, rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej, zagadnieniu usamodzielnienia pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej oraz problematyce adopcyjnej. Projekt wpłynął do Sejmu 9.11.2018, po I czytaniu na posiedzeniu Sejmu 5.12.2018 skierowany został do Komisji Polityki Społecznej i Rodziny (druk 3023).

popołudniowych oraz co najmniej o jednej sobocie w miesiącu. Dodać trzeba, że postulowane przez wielu kandydatów na rodziców adopcyjnych uzupełnienie programu szkolenia o elementy praktyczne zostanie wprowadzone w czasie prac nad nowelizacją aktów wykonawczych do ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Powyższe zmiany ustawowe, pierwsze na taką skalę od 2012 r., tj. po nowelizacji systemu adopcyjnego, są zbieżne

z rekomendacjami Najwyższej Izby Kontroli i powinny przyczynić się do ulepszenia oraz zwiększenia przejrzystości przepisów regulujących proces przysposobienia. Na obecnym etapie niezbędne jest ich szybkie wdrożenie.

PAWEŁ ADAMOWICZ
Departament Pracy,
Spraw Społecznych i Rodziny NIK

Słowa kluczowe: adopcja, przysposobienie dzieci, wychowanie dzieci, ośrodki adopcyjne, system adopcyjny, wspieranie rodziny

Key words: adoption, adoption of children, raising children, adoption centers, adoption system, supporting the family